

ПОРУШЕННЯ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ, ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ТА МОРАЛЬНИХ ЗАСАД СУСПІЛЬСТВА ЯК ПІДСТАВА ВИЗНАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ НЕДІЙСНИМ

ПОБІЯНСЬКА Неллі Борисівна - аспірантка кафедри господарського, трудового права та цивільно-правових дисциплін Навчально-наукового Інституту права імені князя Володимира Великого Міжрегіональної академії управління персоналом

УДК 346.3

Стаття посвячена дослідженню окремого оснoванія признання господарського договору недействительним, заключеного с целью, которая противоречит интересам государства, территориального общества и моральным принципам общества. Раскрыто законодательное содержание нарушения интересов государства, территориального общества и моральных принципов общества как основания признания хозяйственного договора недействительным, и доказана актуальность законодательного определения понятия нарушения интересов государства, территориального общества и моральных принципов общества в хозяйственных обязательствах. Проанализированы теоретические принципы и выдвинуты предложения относительно определения признаков и условий нарушения интересов государства, территориального общества и моральных принципов общества в хозяйственных договорах как основания признания их недействительными. С целью обеспечения защиты прав субъектов хозяйствования, раскрыты проблемы судебной практики признания договоров недействительными с применением такого правового основания, как нарушение интересов государства, территориального общества и моральных принципов общества.

Ключевые слова: основания недействительности хозяйственного договора, нарушения интересов государства как основание признания договора недействительным, нарушение интересов территориального общества как основание признания договора недействительным, нарушение моральных принципов общества как основание признания договора недействительным.

Постановка проблеми

Питання визнання господарського договору недейсним, укладеного суб'єктами господарювання з метою, що суперечить інтересам держави, територіальної громади та моральним засадам суспільства, стало досить популярним та актуальним у підприємницькому обігу. Проте, за період розвитку цивільного та господарського права, саме ця підстава визнання господарського договору недейсним, як жодна інша, не зазнавала таких кардинальних змін. Виходячи з життєвих реалій та пріоритетності, публічний порядок, інтереси держави та територіальної громади, моральні засади суспільства постійно змінювались та по-новому тлумачились.

Окрім того, специфікою правового поля України є те, що питання недейсності господарського договору, укладеного з метою, що суперечить інтересам держави, територіальної громади та моральним засадам суспільства, регулюється двома кодексами України: Цивільним та Господарським, які містять дещо різні доктринальні підходи, в яких також відсутнє єдине трактування поняття порушення інтересів держави та суспільства, його моральних засад [1, 2].

Актуальність досліджуваної проблематики полягає в тому, що тлумачення юридичної природи договору, який суперечить інтересам держави і моральним засадам суспільства, з метою забезпечення захисту прав суб'єктів господарювання, сталості господарського обороту та розвитку госпо-

дарського права, на наш погляд, потребує подальшого вивчення, роз'яснення та напрацювань.

Стан наукового дослідження

На сьогодні питання недійсності господарських договорів є предметом багатьох досліджень в українській юридичній науці, зокрема, в працях В.О. Кучера [3], В.В. Луця [4], В.С. Мілаша [5], С.С. Потопальського [6], Я.В. Романюка [7], Н.С. Хатнюк [8] та інших. Ними досліджувались проблеми визнання договору недійсним, як такого, що суперечить інтересам держави та суспільства, а й тих інтересів, які є найважливішими для держави і суспільства одночасно, проаналізовано теорію та судову практику, сформовані принципи, які лягли в доктрину і права незалежної України. Проте як законодавче регулювання цього питання, так і судова практика розгляду спорів цих категорій господарських спорів у цій категорії справ зазнають постійних змін, що зумовлює актуальність їх наукових досліджень.

Метою наукової статті є визначення поняття «господарського договору, який суперечить інтересам держави та суспільства» та обґрунтування розширення кола договорів, які можуть бути визнані недійсними з цих підстав, долучивши до них договори, укладені з метою уникнення стягнення та реалізації майна боржника під час виконавчого провадження.

Основний зміст

Щодо правових засад регулювання визнання господарського договору недійсним, то необхідно звернути увагу, що в умовах дії ЦК та ГК України, в положення обох нормативних актів існують розбіжності у понятійному апараті недійсності договорів. Чинний Господарський кодекс України приділив темі нашого дослідження лише дві статті 207 «Недійсність господарського зобов'язання» і 208 «Наслідки визнання господарського зобов'язання недійсним», в Цивільному кодексі України ми знайдемо статтю 228 «Правові наслідки вчинення правочину, який порушує публічний порядок, вчинений з

метою, що суперечить інтересам держави і суспільства».

Так, відповідно до ст. 207 ГК України, господарське зобов'язання, що вчинено з метою, яка завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, може бути на вимогу однією зі сторін або відповідного органу державної влади визнано судом недійсним повністю або частково. Згідно з ч. 2 ст. 228 ГК України передбачена дія одно- чи двосторонньої цивільно-правової конфіскації, що може застосовуватись судом у разі недійсності договору, вчиненого з метою, що суперечить інтересам держави і суспільства.

За змістом частини першої статті 208 ГК України стягнення в дохід держави одержаного чи належного за зобов'язанням здійснюється лише в тих випадках, коли завідомо суперечний інтересам держави і суспільства господарський договір був повністю або частково виконаний хоча б однією з сторін. Якщо за наявності наміру сторін договір не був виконаний, він визнається недійсним без застосування наслідків, передбачених цією статтею [2]. Ми б хотіли зробити наголос на тому, що більш вдалою є правова конструкція Цивільного кодексу України, яка приділяє увагу не тільки самому договору, а і публічному порядку, який передедує укладенню деяких видів договорів.

Під недійсністю договору розуміється не настання тих юридичних наслідків, які сторони намагалися створити. Не можна вимагати виконання за недійсним договором, так як він не створює тих прав та наслідків, які виникають на підставі договорів такого виду. Договір недійсний за нікчемністю вже у момент його укладення, незалежно від пред'явлення відповідного позову та рішення суду називається нікчемним або абсолютно недійсним. Договір, стосовно якого необхідне винесення судом рішення про його недійсність, але який не є недійсним у момент його укладення, є запереченим [9].

Спочатку спроба надати правову оцінку таким діям податківців була зроблена Державною податковою адміністрацією у роз'ясненні від 22 вересня 2008 р. № 9071/6/16-1116 [10]. А саме, обґрунтовувалося, що віднесення правочинів, які порушують публічний порядок, до нікчемних

означає безумовне позбавлення правового захисту осіб, яких цим правочином передбачалося наділити правами. Таке позбавлення диктується необхідністю збереження публічного порядку, що є важливим для суспільства в цілому. Наявність істотного публічного інтересу виключає можливість встановлення залежності позбавлення правового захисту особи від волевиявлення іншої особи або органу державної влади. Тому правило про нікчемність таких правочинів не може мати винятків, а правило про можливість їх оскарження не можна розглядати як спеціальне, тобто таке, що виключає застосування загальної норми, бо це призвело б до руйнування засадничого регулювання. Таким чином, фактично була визнана правомірність дій податківців під час перевірки самостійно кваліфікувати договори, що суперечать інтересам держави і суспільства як нікчемні. Вищевикладену позицію фактично було підтримано Міністерством юстиції України у своєму листі від 30.10.2008 р. № 1022-0-1-08-19 «Про порядок визнання правочинів недійсними» [11].

У січні 2011 року було виключено правочини, які були укладені з метою, що суперечить інтересам держави та моральним засадам суспільства, з переліку нікчемних правочинів і віднесено такі правочини до оспорюваних (заперечних).

14 листопада 2012 року Вищим адміністративним судом України було ухвалено Постанову у справі № К/9991/50772/12, яку сьогодні більшість правників розглядає як знакову щодо вирішення проблеми наявності у фіскальних органів права самостійно кваліфікувати договори, що суперечать інтересам держави і суспільства, як нікчемні. А саме, було визначено, що одним із основних завдань органів державної фіскальної служби є здійснення контролю за дотриманням податкового законодавства та надання роз'яснень положенням законодавства з питань оподаткування платникам податків. Жодним законом не передбачено право органу державної фіскальної служби самостійно, в позасудовому порядку, визнавати нікчемними правочини і відомості, зазначені платником податків у податкових деклараціях. Таким чином, навіть за наявності

ознак нікчемності правочину фіскальні органи зобов'язані звертатися до судів із позовами про стягнення в дохід держави коштів, отриманих за правочинами, здійснених із метою, що свідомо суперечить інтересам держави і моральним засадам суспільства, посиляючись на їх нікчемність [12].

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення деяких податкових норм» від 24.05.2012 р. № 4834-VI в абзаці третьому пункту 140.2 ПК України, положення «договір, що порушує публічний порядок, є фіктивним» були виключені з 1 липня 2012 р. Починаючи з вказаної дати, перерахунок доходів і витрат (балансової вартості основних засобів) повинен проводитися сторонами договору у звітному періоді (періодах), в якому витрати та доходи (балансова вартість основних засобів) за правочином, визнаним недійсним, були враховані в обліку сторони правочину, у разі визнання судом правочину недійсним із будь-яких підстав, а не лише з підстави порушення ним публічного порядку, його фіктивності. Тобто коло підстав, з яких визнання договору недійсним має податкові наслідки у вигляді обов'язку здійснити перерахунок доходів і витрат, розширилося до необмеженого. Вірніше сказати, до усіх підстав, встановлених чинним законодавством, і обмежується лише ними [13].

Міністерством доходів України у листі від 27.05.2013 р. № 3642/6/99-99-19-04-01-15 щодо права органів ДПС України встановлювати факт недійсності/нікчемності правочинів було зазначено, що згідно з пунктами 4—6 Порядку оформлення результатів документальних перевірок із питань дотримання податкового, валютного та іншого законодавства, затвердженого наказом ДПА України від 22.12.2010 р. № 984, акт документальної перевірки повинен містити систематизований виклад виявлених під час перевірки фактів порушень норм податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи ДПС. Таким чином, у разі виявлення під час здійснення контрольно-перевірочної роботи правочинів, що суперечать інтересам держави та суспільства, орган

ДПС повинен відобразити вказане в акті перевірки.

Посилаючись також на позицію Вищого адміністративного суду України, викладену у листі від 02.06.2011 р. № 742/ 11/13-11, згідно з якою наявність належним чином укладеного договору між суб'єктами господарювання (чинного) заздалегідь не може свідчити про здійснення суб'єктом господарювання законної господарської діяльності, Міністерством доходів України зроблено висновок, що органи ДПС при здійсненні контрольно-перевірочної роботи можуть відображати в акті перевірки ознаки недійсності (нікчемності) правочинів, при цьому донарахування податкових зобов'язань повинно здійснюватися виключно за порушення норм податкового законодавства.

Необхідною умовою для визнання господарського договору недійсним як такого, що завідомо суперечить інтересам держави і суспільства (частина перша статті 207 ГК України), є наявність наміру хоча б у однієї зі сторін щодо настання відповідних наслідків. До господарських договорів, що підпадають під ознаки відповідної норми, слід відносити ті, що посягають на суспільні, економічні та соціальні основи держави і суспільства і спрямовані, зокрема, на: 1) використання всупереч законові державної або комунальної власності; 2) незаконне заволодіння, користування розпорядження (в тому числі відчуження) об'єктами права власності українського народу - землею як основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави, її надрами, іншими природними ресурсами; 3) відчуження викраденого майна; 4) виробництво і відчуження певних об'єктів, вилучених або обмежених у цивільному обігу (відповідні види зброї, боєприпасів, наркотичних засобів, іншої продукції, що має властивості, небезпечні для життя та здоров'я громадян, тощо); 5) виготовлення і поширення літератури та іншої продукції, що пропагує війну, національну, расову чи релігійну ворожнечу; 6) приховування від оподаткування доходів, інше ухилення від сплати податків; 7) виготовлення чи збут підробних документів і цінних паперів; 8) незаконне вивезення за кордон валютних коштів, матеріальних

чи культурних цінностей; 9) використання власного майна на шкоду інтересам суспільства, правам, свободі і гідності громадян.

Для прийняття рішення зі спору необхідно встановлювати, у чому конкретно полягала завідомо суперечна інтересам держави і суспільства мета укладення господарського договору, якою із сторін і в якій мірі виконано зобов'язання, а також наявність наміру у кожної із сторін.

Наявність такого наміру у сторін (сторони) означає, що вони (вона), виходячи з обставин справи, усвідомлювали або повинні були усвідомлювати протиправність договору, що укладається, і суперечність його мети інтересам держави і суспільства та прагнули або свідомо допускали настання протиправних наслідків. Намір юридичної особи визначається як намір тієї посадової або іншої фізичної особи, яка підписала договір, маючи на це належні повноваження. За відсутності останніх наявність наміру у юридичної особи не може вважатися встановленою.

За загальним правилом невиконання чи неналежне виконання правочину не тягне за собою правових наслідків у вигляді визнання правочину недійсним. У такому разі заінтересована сторона має право вимагати розірвання договору або застосування інших передбачених законом наслідків, а не визнання правочину недійсним. Водночас ч.5-ст. 27 Закону України «Про приватизацію державного майна» передбачено, що на вимогу однієї із сторін договір купівлі-продажу може бути розірвано або визнано недійсним за рішенням суду в разі невиконання іншою стороною зобов'язань, передбачених договором купівлі-продажу, у визначені строки.

Так само за загальним правилом не є підставою для визнання недійсним відсутність у договорі істотних умов. Як виняток з цього правила, відсутність у договорі оренди землі хоча б однієї з істотних умов є підставою для визнання його недійсним (ч.2 статті 15 Закону України «Про оренду землі»). При цьому вирішуючи спір про визнання договору оренди землі недійсним у зв'язку з відсутністю в ньому передбаченої частиною першою статті 15 названого Закону істотної умови, суд має застосовувати цю ж норму у редакції, що була чинною на момент укладення

договору, а не на момент його державної реєстрації.

Якщо, вирішуючи господарський спір, суд встановить, що зміст договору, пов'язаного з предметом спору, суперечить законодавству, чинному на момент укладення договору, він, керуючись пунктом 1 частини першої статті 83 ГПК, вправі за власною ініціативою визнати цей договір недійсним повністю або у певній частині із застосуванням за необхідності й наслідків визнання недійсним нікчемного правочину (абзац другий частини п'ятої статті 216 ЦК України).

У процесі вирішення спору сторони можуть самі усунути у встановленому порядку порушення, які тягнуть за собою визнання правочину недійсним, зокрема, шляхом: вчинення нового правочину; погодження правочину з відповідним державним органом, якщо це необхідно було для даного правочину, а таке погодження не було раніше здійснено тощо. Сторони також не позбавлені права вчинити правочин про внесення змін до правочину з метою приведення його у відповідність із законом (крім зміни ціни в договорі після його виконання, оскільки згідно з частиною третьою статті 632 ЦК України така зміна не допускається) [1]. Якщо згаданий правочин (про внесення змін) не суперечить вимогам закону, господарський суд приймає судові рішення, виходячи з його умов. При цьому господарським судам необхідно мати на увазі, що законом не передбачено заборони стосовно надання правочинів, - в тому числі про внесення змін до іншого правочину, - за згодою сторін зворотної дії в часі.

Наведене дослідження дозволяє стверджувати, що на даний момент в Україні відсутній механізм та уніфікована практика визнання правочину недійсним саме з мотивів його суперечності моральним засадам суспільства. Як свідчить аналіз процесуального законодавства і уніфікованої судової практики, суддя при вирішенні спорів керується лише формально визначеними нормами. Навіть якщо формально визначені норми відсутні, суддя може вирішувати спір на підставі загальних засад цивільного законодавства, використання аналогії права, у

свою чергу, зазначені засади, зважаючи на їх загальний характер, не можуть не враховувати тенденції моральності в сучасному суспільстві. При порушенні питання про відповідність чи невідповідність правочину моральним засадам суспільства необхідно, щоб правочин взагалі можливо було б оцінити на предмет загальнолюдських уявлень про соціальні цінності. У статті також аргументовано твердження про неприпустимість законодавчого закріплення визнання угоди недійсною на підставі порушення моральних засад, якщо має місце одночасне порушення такою угодою конкретної правової норми або положення що з неї випливає.

Визнаючи договори недійсними за цією підставою, закон в цьому випадку використовує не юридичний, а соціальний критерій – інтереси держави і суспільства. Але не дивлячись на таке формулювання, об'єктом договору є охоронювані законом інтереси держави і суспільства. Кожного разу, пред'являючи позов про визнання договору недійсним за даною підставою, необхідно вказати не тільки інтереси держави, а і послатися на конкретний закон, який ці інтереси охороняє і в супереч якому цей договір укладено [11].

Антисоціальні договори не володіють будь-якими суттєвими особливостями за своїм суб'єктивним складом. Їх специфіка полягає в тому і самому змісті та направленості договору. Чинне законодавство в основу недійсності договорів, що розглядаються, поклало матеріальний критерій – протиріччя антисоціальних договорів інтересам держави і суспільства; вона вчиняється з метою, що завідомо протирічить інтересам держави і суспільства. З таких міркувань такі договори більш правильно іменувати не протизаконними, а антисоціальними, скорочуючи декілька слів закону («договори, вчинені з метою, що завідомо суперечить інтересам держави та суспільства») в одне («антисоціальні»). До того ж відомо, що поняття «юридичного закону і суспільства» не співпадають і, в певній мірі, різнопорядкові. Характер передбачуваних законом заходів по відношенню до особи (організації) визначається ступенем гостроти протиріччя інтересів держави і суспільства. В одному випадку

можуть бути застосовані санкції адміністративно-правового, а в інших кримінально-правового характеру [15, С 192-193]. Така думка відомого вченого О.А. Красавчикова має право на існування, але ми не можемо погодитись з нею. Бо критерій «соціальності», як і «антисоціальності», є ширшим і чітко невизначеним. Це дасть підставу для неоднозначного застосування цієї норми, неоднакового застосування правових норм, спотворення судової практики на шкоду сталості господарського обороту.

Недійсними є договори, направлені до явних збитків державі. При цьому збитки для держави мають бути явними вже в момент вчинення договору, а не бути наслідком уже змінених умов.

На підтвердження цієї тези, є приклад судової практики з точки зору висновків, зроблених судом, цікавим є рішення господарського суду Сумської області від 28.02.2017 року по справі № 920/77/17. Справа розглядалася за позовом заступника керівника Шосткинської місцевої прокуратури Сумської області в інтересах держави в особі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, м. Київ, до відповідачів: Відділу освіти Кролевецької районної державної адміністрації Сумської області, м. Кролевець Сумської області, фізичної особи-підприємця, м. Кролевець Сумської області, за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, на стороні позивача: Управління Північно-Східного офісу Держаудитслужби в Сумській області, м. Суми, про визнання недійсним рішення комітету з конкурсних торгів та договору про державну закупівлю. А саме: судом встановлений факт порушення замовником торгів вимог Закону України «Про публічні закупівлі» щодо оцінки конкурсних пропозицій учасників, наявні підстави для визнання судом недійсним рішення комітету з конкурсних торгів щодо оцінки конкурсних пропозицій учасників, оформленого протоколом. Частиною першою статті 207 ГК України передбачено, що господарське зобов'язання, що не відповідає вимогам закону, може бути на вимогу однієї із сторін або відповідного органу державної влади визнано судом недійсним

повністю або в частині. Відповідно до статті 16 ЦК України, визнання правочину недійсним є одним із способів захисту цивільних прав та інтересів. Відповідно до частини першої статті 215 ЦК України, підставою недійсності правочину є недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, які встановлені частинами першою-третьою, п'ятою, шостою статті 203 цього Кодексу. Частиною першою статті 203 ЦК України передбачено, що зміст правочину не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його моральним засадам. Пунктом 5 частини 1 статті 1 Закону України «Про державні закупівлі» визначено, що договір про закупівлю - це договір, який укладається між замовником і учасником за результатами проведення процедури закупівлі та передбачає надання послуг, виконання робіт або набуття права власності на товари. Таким чином, договір про закупівлю є наслідком процедури закупівлі та укладається за її результатами. З огляду на викладене договір купівлі-продажу № 2 від 12.01.2017 суперечить вимогам Закону України «Про публічні закупівлі», оскільки укладений за результатами торгів, проведених з порушенням встановленої Законом України «Про публічні закупівлі» процедури, а також суперечить інтересам держави і суспільства, оскільки його укладення фактично призвело до втрати бюджетних коштів у значному розмірі. Відтак він підлягає визнанню недійсним за позовом прокурора у зв'язку із порушенням державних інтересів. Додатково суд зауважує, що прокурором були подані до суду докази того, що між відповідачами була укладена додаткова угода № 1 від 09.02.2017, за умовами якої сторони правочину дійшли згоди про розірвання договору купівлі-продажу № 2 від 12.01.2017 у зв'язку із допущеними порушеннями при проведенні закупівлі. Однак суд зазначає, що вищезазначений договір підлягає визнанню недійсним з моменту його укладання саме з підстав порушення відповідачами вимог Закону України «Про публічні закупівлі» про проведені процедури державної закупівлі товарів, за наслідками якої він був укладений, у зв'язку з чим досягнення

згоди між сторонами цього договору щодо його розірвання не має суттєвого значення, оскільки договір купівлі продажу визнаний судом недійсним з 12.01.2017 (а не розірваним з 09.02.2017) та з цього часу не створює жодних правових наслідків для сторін [14].

Умовою для визнання недійсним правочину, який суперечить інтересам держави та суспільства, є встановлення умислу в діях осіб, що уклали такий правочин. При цьому носіями протиправного умислу юридичних осіб-сторін такого правочину є посадові особи цих юридичних осіб. Відповідні обставини повинні бути відображені в мотивувальній частині судового рішення про визнання недійсним правочину як такого, що вчинений юридичними особами із заздалегідь суперечною інтересам держави та суспільства метою. Зокрема, слід установити персоналії посадових осіб, у яких виник умисел на вчинення протиправного правочину, зміст їх умислу, обставини, за яких такий умисел виник, тощо.

Висновки

Недійсність господарського договору може встановлюватись виключно судом, контролюючі органи не можуть робити висновки про недійсність або нікчемність господарських договорів. Суд повинен встановити наявність фактичних обставин, з якими закон пов'язує визнання таких правочинів (господарських договорів) недійсними на момент їх вчинення (укладення) і настання відповідних наслідків, та в разі задоволення позовних вимог зазначати в судовому рішенні, в чому конкретно полягає неправомірність дій сторони та яким нормам законодавства не відповідає оспорюваний правочин.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року №435-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №40-44. - Ст.356.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року №436-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18, 19-20, 21-22. - Ст.144.
3. Кучер В.О. Нікчемні правочини: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец.

12.00.03 / Віталій Орестович Кучер ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. - Л., 2005. - 16 с.

4. Луць В.В. Контракти в підприємницькій діяльності : навч. посіб. - 2-е вид., перероблене і доповнене // Володимир Васильович Луць. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - 576 с.

5. Потопальський С.С. Підстави та наслідки недійсності підприємницьких договорів (на матеріалах практики господарських судів): автореферат. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Сергій Степанович Потопальський ; НДІ приватного права і підприємництва Академії правових наук України. - К., 2007. - 20 с.

6. Хатнюк Н.С. Заперечні угоди та їх правові наслідки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Наталія Сергіївна Хатнюк ; НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. - К., 2003. - 20 с.

7. Мілаш В.С. Комерційний договір у контексті сучасних ринкових умов / В.С. Мілаш. - Х., 2007.

8. Романюк Я. «Недійсність та «нікчемність» правочину / Я. Романюк // Вісник Львівського університету. Серія юрид. - 2010. - Вип. 50. - С.196-201.

9. Рясенцев В.А. Лекции на тему «Сделки» - Москва, 1951. - С. 17-18.

10. Щодо права органів ДПС України встановлювати факт недійсності/нікчемності правочинів: Лист Міністерства доходів і зборів від 27.05.2013 р. № 3642/ 6/99-99-19-04-01-15 // [Електронний ресурс].

11. Про порядок визнання правочинів недійсними: Лист Міністерства юстиції України від 30.10.2008 р. № 1022-0-1-08-19 // Бізнес-Бухгалтерія-Право. Податки. Консультації. — 2008. — № 47. — С. 42.

12. Постанова Вищого адміністративного суду України від 14.11.2012 р.- № К/9991/50772/12 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://document.ua/proviznannja-nechinnim-ta-skasuvannja-podatkovogo-povidomle-doc122304.html>

13. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення деяких податкових норм: Закон України від 24.05.2012 р. № 4834-VI // [Електро-

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню окремої підстави визнання господарського договору недійсним, вчиненого з метою, що суперечить інтересам держави, територіальної громади та моральним засадам суспільства. Розкрито законодавчий зміст порушення інтересів держави, територіальної громади та моральних засад суспільства як підстави визнання господарського договору недійсним та доведено актуальність законодавчого визначення поняття порушення інтересів держави, територіальної громади та моральних засад суспільства в господарських зобов'язаннях. Проаналізовано теоретичні засади та висунуто пропозиції щодо визначення ознак та умов порушення інтересів держави, територіальної громади та моральних засад суспільства в господарських договорах як підстави визнання їх недійсними. З метою забезпечення захисту прав суб'єктів господарювання розкрито проблеми судової практики визнання договорів недійсними із застосуванням такої правової підстави як порушення інтересів держави, територіальної громади та моральних засад суспільства.

Ключові слова: підстави недійсності господарського договору, порушення інтересів держави як підстава визнання договору недійсним, порушення інтересів територіальної громади як підстава визнання договору недійсним, порушення моральних засад суспільства як підстава визнання договору недійсним.

SUMMARY

The article is devoted to a research of the separate basis of recognition of the economic contract invalid, signed on purpose which contradicts the interests of the state, territorial community and the moral principles of society. Legislative content of violation of interests of the state, territorial community and the moral principles of society as the bases of recognition of the economic contract invalid is disclosed and the relevance of legislative definition of a concept violation of interests of the state, territorial community and the moral principles of society in economic contract is proved. The theoretical principles are analysed and proposals concerning determination of signs and conditions violation of interests of the state, territorial community and the moral principles of society in economic contracts as the recognition bases are made by their invalid. For the purpose of ensuring protection of the rights subjects of business, problems of court practice of recognition of the economic contracts invalid with application of such legal ground as violation of interests of the state, territorial community and the moral principles of society are opened.

Key words: bases of invalidity of the economic contract, violation of interests of the state as basis of recognition of the contract invalid, violation of interests of territorial society as basis of recognition of the contract invalid, violation of the moral principles of society as basis of recognition of the contract invalid

ний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/3894-3642.html>

14. Рішення Господарського суду Сумської області від 28.02.2017 року по справі

№ 920/77/17 - [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/65071774>.

15. Красавчиков О.А. Радянське цивільне право. - Москва «Вища школа», 1972. - С. 192-193.